

**ВИСНОВОК
ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ
ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ**

Огарь Юлії Віталіївни

**«Формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею
на засадах особистісно орієнтованого підходу»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки**

Дисертація Огарь Юлії Віталіївни на тему: «Формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки виконана на кафедрі української мови Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка. Тему дисертації затверджено Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 11 від 21 грудня 2018 року) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол №2 від 27 березня 2019 року). Тему уточнено на засіданні кафедри української мови Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 3 від 18 жовтня 2021 року) та затверджено Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол №9 від 28 жовтня 2021 року). Дослідження здійснене відповідно до наукової теми Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка «Зміст і технології забезпечення якості неперервної педагогічної освіти в умовах євроінтеграцій», номер державної реєстрації 0116U003295, термін виконання 2016–2021 рр..

Для підготовки висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу» Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 9 від 28 жовтня 2021 року) визначено, що попередня експертиза дисертації проводитиметься на базі кафедри української мови Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка та призначено двох рецензентів:

1. *Овсієнко Людмилу Миколаївну*, доктора педагогічних наук, доцента, професора кафедри української мови Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка;

2. *Караман Ольгу Володимирівну*, кандидата педагогічних наук, професора, професора кафедри української мови Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка.

Актуальність теми дослідження. Дисертаційна робота Юлії Віталіївни Огарь є цікавим і змістовним дослідженням, актуальним у контексті становлення нової освітньої парадигми, яка ґрунтується на компетентнісно орієнтованому навчанні, характеризується перерозподілом акцентів освітньої діяльності на необхідності набуття учнями навичок практичної, дослідницько-пошукової діяльності, формуванні ключових і предметних компетентностей та повноцінного мовленнєвого розвитку старшокласників. Досліджувана проблема є одним із пріоритетних завдань мовної освіти, оскільки формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею, яке є базовим для оволодіння знаннями, вміннями та навичками мовленнєвої культури, сприяє вдосконаленню мовнокомунікативної компетентності випускника, формуванню його мовної стійкості, розвитку мовного чуття, здатності за допомогою мовних засобів у процесі спілкування відображати увесь спектр соціальних і культурних явищ. Модернізація системи освіти України в контексті ідей Концепції мовної освіти в Україні, концепції «Нова українська школа», Концепції навчання української мови учнів ліцею, Закону України «Про освіту», Закону України «Про повну загальну середню освіту», Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти, Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Загальноєвропейських рекомендацій з питань мовної освіти зумовлює пошуки ефективних шляхів навчання української мови учнів ліцею, формування їх як компетентних мовців з розвиненим мовним чуттям, комунікативним досвідом, підготовлених до самореалізації в різних сферах життєдіяльності.

Відтак **актуальність роботи**, що рецензується, не викликає жодного сумніву і визначається можливістю впровадження методики формування

граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу в масову практику та відсутністю спеціального теоретико-експериментального дослідження з означеної проблеми.

Мета дисертаційної роботи полягає в розробленні, теоретичному обґрунтуванні методики формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу.

Відповідно до теми й мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми в лінгвістичній, психолінгвістичній, педагогічній, методичній літературі та практиці формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею.

2. Уточнити змістові характеристики базових понять дослідження.

3. Обґрунтувати лінгводидактичні засади формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу.

4. Визначити критерії, показники, рівні сформованості знань, умінь і навичок учнів ліцею у процесі формування граматично нормативного мовлення на засадах особистісно орієнтованого підходу;

5. Розробити методику формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу та експериментально перевірити її ефективність.

Об'єктом дослідження визначено процес навчання української мови учнів ліцею.

Предметом дослідження – методи, прийоми, форми, засоби формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу.

Проаналізовано ступінь розробленості досліджуваної проблеми в лінгвістичній, психолінгвістичній, педагогічній, методичній літературі та практиці формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею. Уточнено зміст базових понять дослідження, зокрема: «формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею» як процес усвідомленого засвоєння учнями

мовних норм, сукупності граматичних понять, що становлять систему знань граматичних ознак та особливостей їхнього сполучення за чіткими закономірностями й правилами, вироблення стійких навичок продукування власного висловлення з дотриманням норм української мови в різноманітних сферах спілкування та в освітньому процесі через накопичення комунікативного досвіду, розвиток мовного чуття та мовної стійкості; а також «особистісно орієнтований підхід», який у роботі схарактеризовано як процес забезпечення постійного інтересу учнів шляхом створення сприятливих умов для активної самореалізації учнів, розкриття суб'єктивного досвіду старшокласників, створення ситуації зацікавлення, проблемно-пошукових вправ і завдань, що сприятимуть ситуаціям успіху та стосуватимуться особистісних цінностей кожного учасника освітнього процесу. Обґрунтовано лінгводидактичні засади формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу. Визначено критерії, показники, рівні сформованості знань, умінь і навичок учнів ліцею у процесі формування граматично нормативного мовлення на засадах особистісно орієнтованого підходу. Розроблено методичку формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу, ефективність якої підтверджено експериментально.

Належна обґрунтованість та вірогідність основних положень, сформульованих у дисертації Огарь Ю.В., забезпечуються належною методологічною базою й не викликають заперечень. Системний аналіз досліджуваного матеріалу й реалізацію визначених у роботі завдань оптимально здійснено на основі таких **методів**:

1) **теоретичних**: вивчення, аналіз і синтез лінгвістичної, психологічної, педагогічної, лінгводидактичної літератури, законодавчих документів у контексті проблеми формування граматично нормативного мовлення; логіко-теоретичний аналіз змісту програм, підручників, методичних рекомендацій і посібників з проблеми дослідження – для розроблення експериментальної програми; моделювання – для візуального відтворення процесу формування граматично

нормативного мовлення учнів ліцею; синтез, порівняння й узагальнення теоретичних та емпіричних даних – для розроблення методики формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею; узагальнення педагогічного досвіду вчителів з організації методичної роботи у процесі формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею; розроблення змісту методики формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу;

2) **емпіричних:** анкетування, безпосереднє й опосередковане спостереження та аналіз уроків української мови; бесіди з учителями й учнями; аналіз творчих робіт, самооцінювання і тестування учнів – задля з'ясування рівнів сформованості знань, умінь і навичок учнів ліцею в процесі формування граматично нормативного мовлення;

3) **педагогічний експеримент** – для перевірки ефективності розробленої методики.

Особиста участь автора в отриманні конкретних наукових результатів, викладених у дисертації. Дисертаційна робота є самостійно виконаним дослідженням, у якому викладено власні ідеї й методичні напрацювання авторки, що дали змогу розв'язати поставлені завдання. Робота містить теоретичні й практичні положення та висновки, сформульовані дисертанткою особисто. На використані в дисертаційній праці положення та ідеї інших авторів зроблено відповідні покликання як підтвердження концептуальних ідей дослідження. Цитування й покликання на відповідні джерела оформлено коректно, з дотриманням наукового етикету. Положення та висновки, винесені на захист, сформульовано самостійно, апробовано в 10 одноосібних публікаціях.

Наукова новизна роботи незаперечна, вона полягає у тому, що вперше в українській лінгводидактиці *обґрунтовано* теоретико-методичні основи формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу; *проаналізовано* сутнісні характеристики базових понять «мовна норма», «граматична норма», «мовна компетентність», «мовленнєва компетентність», «граматично нормативне мовлення учнів ліцею»,

«діяльнісний підхід», «компетентнісний підхід»; *уточнено* зміст понять «формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею», «особистісно орієнтований підхід»; *визначено* критерії (мовно-нормативний, когнітивно-діяльнісний, поведінково-ставленнєвий, мотиваційно-ціннісний), показники та рівні сформованості знань, умінь і навичок учнів ліцею у процесі формування граматично нормативного мовлення на засадах особистісно орієнтованого підходу (*високий, достатній, середній, елементарний*); *удосконалено* методи, прийоми, форми організації навчання української мови на засадах особистісно орієнтованого підходу; *розроблено* методiku формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу.

Наукові положення, розроблені особисто дисертанткою та їх новизна.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, не викликають заперечень.

У *вступі* дослідниця обґрунтувала актуальність теми дослідження, чітко визначила мету, завдання, об'єкт, предмет, докладно розкрила наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, подала відомості про апробацію й упровадження авторського доробку, що свідчить про обґрунтованість і виваженість науково-поняттєвого апарату роботи.

У *першому розділі* дисертанткою визначено й обґрунтовано психолого-педагогічні передумови формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею у процесі навчання української мови як теоретичне підґрунтя в розробленні експериментальної методики (урахування в освітньому процесі психофізіологічних механізмів породження мовлення; добір ресурсного дидактичного матеріалу з урахуванням інтелектуальних можливостей, здібностей, ерудиції, мовного досвіду, типологічних характеристик учнів ліцею; методично доцільна зміна видів навчальної діяльності; добір ефективних методів, прийомів, форм і засобів навчання задля самоактуалізації, самореалізації учасників освітнього процесу й формування в них стійкої мотивації до індивідуальної мовотворчості, мовного самовдосконалення). Окреслено поняттєве поле

дослідницького пошуку, визначено й проаналізовано базові поняття дослідження, уточнено окремі з них у контексті обраної проблеми, зокрема: «формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею», «особистісно орієнтованій підхід».

У *другому розділі* рецензованої роботи визначено й обґрунтовано лінгводидактичні засади, структурними складниками яких є загальнодидактичні принципи навчання (проблемності, системності, послідовності, мотивації навчання, наступності й перспективності, зв'язку теорії з практикою, наочності, доступності, свідомості); власне методичні (зв'язку навчання морфології та синтаксису, зв'язку навчання граматики з усним і писемним мовленням, текстоцентризму); особистісно орієнтовані принципи (антропоцентричності, природовідповідності, гуманізації, диференціації й індивідуалізації, розвивальної допомоги); форми навчання (індивідуальні, парні, групові); методи навчання в оптимальному поєднанні традиційних та інноваційних (метод усного викладу, метод бесіди, метод вправ, роботи з підручником, спостереження над мовою; евристичне спостереження, конструювання, моделювання творчої реалізації, метод роботи з електронними носіями знань, інтернетом, метод лінгвістичної інтуїції, метод ділової гри, метод проєктів); засоби навчання (підручники, спеціально дібраний дидактичний матеріал, таблиці, схеми, тексти, інтерактивні картки, словники, телепередачі, відеозаписи, комп'ютерні програми, електронні посібники, мультимедійні презентації, інтернет-ресурси), що сукупно сприяють ефективному формуванню граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу.

Встановлено, що під час реалізації особистісно орієнтованого підходу доцільно використовувати індивідуальні програми навчання, що забезпечують формування дослідницького (пошукового) мислення; організацію занять у малих групах на основі діалогу, ігор, тренінгів; створення умов для творчості як у самостійній, так і колективній діяльності. На основі аналізу й синтезу лінгвістичної, психолого-педагогічної та методичної літератури розроблено експериментальну методику, спрямовану на формування граматично

нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу. Визначено критерії, показники рівнів сформованості для проведення констатувального етапу педагогічного експерименту, мета якого полягала в з'ясуванні рівнів знань морфологічних норм учнями ліцею, дотримання ними норм усного та писемного мовлення.

У *третьому розділі* експериментальна методика формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу здійснювалася в три етапи. Згідно з розробленою програмою експериментального дослідження було визначено мету й завдання формувального етапу, лінгводидактичні умови, що сприяли ефективній реалізації цієї методики. Кожен з етапів – мотиваційно-цільовий, діяльнісно-конструктивний та узагальнено-рефлексійний – сприяв стійкій мотивації та вдосконаленню рівня граматично нормативного мовлення за допомогою запропонованих особистісно орієнтованих ситуацій, проектних роботах, упорядкованої системи вправ і завдань, спрямованих на вироблення вмінь аналізувати мовлення з погляду нормативності, оформлення, редагування словосполучень і речень, розвиток культури мовлення, культури спілкування, критичного мислення, забезпечували продуктивну діяльність учнів ліцею шляхом трансформації, складання прикладів за аналогією, комбінування і групування речень, творчого моделювання, мовного конструювання, лінгвістичного конструювання, конструювання-доповнення та створення власних висловлень. Для перевірки ефективності формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу було проведено контрольні роботи після кожного з етапів дослідного навчання. Завдання контрольних зрізів КК полягало в перевірці ефективності узагальнення й систематизації знань, умінь і навичок за традиційною методикою навчання, а ЕК – підтвердження ефективності розробленої методики на формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу.

Встановлено, що після кожного з етапів експериментального навчання відбулися істотні зміни у рівнях сформованості граматично нормативного

мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу ЕК. Саме в ЕК прослідковувалося значне зростання чисельності учнів ліцею із високим рівнем сформованості граматично нормативного мовлення: на початок експерименту кількість учнів становила 6,2 % (10 клас), 6,8% (11 клас); після діяльнісно-конструктивного етапу – 12,6 %, після узагальнювально-рефлексійного – 18,6 %. У процесі експерименту проаналізовано різницю між показниками відносного відхилення в ЕК і КК, що дорівнює – Δ 10 клас=4,33; Δ 11 клас=12,07 і підтверджує достовірність результатів експериментального навчання. Результатами дослідження підтверджено ефективність методики формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею; доведено доцільність її впровадження в масову практику закладів загальної середньої освіти, що передбачає поєднання особистісно орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів. Дидактичну доцільність підтверджено застосуванням особистісно орієнтованих робочих зошитів з варіативним складником завдань та інноваційних технологій навчання у поєднанні із традиційними, пильною увагою до мовленнєвого розвитку учнів, упровадженням активних методів навчання, що забезпечують стимулювання старшокласників до проєктної діяльності та до виконання проблемних завдань. Розроблену методику формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу вважаємо продуктивною, що сприяє активізації уваги та мотивації учнів на занятті, підвищенню рівня сформованості граматично нормативного мовлення старшокласників.

Висновки чіткі, логічні, обґрунтовані і не викликають сумніву.

Ґрунтовне вивчення та критичний аналіз джерельної та нормативно-правової бази (304 найменування, із них 5 – англійською мовою) з проблеми формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу, яке здійснила дисертантка, дає підстави стверджувати про достовірність та належний ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Принципових зауважень щодо структури, основних положень та концепції дисертації Ю.В. Огарь у нас немає. Проте, визначаючи переваги роботи, висловимо окремі зауваження, що передбачають уточнення або ж уніфікацію у вживанні складників терміносистеми дослідження.

1. По-перше, вважаємо, що у формулювання назв першого та другого підрозділів доцільно внести корективи, зокрема: назву підрозділу 1.2. подати у формулюванні: *Характеристика базових понять дослідження*, оскільки така назва відповідає викладеному змісту підрозділу, а також віддзеркалена в завданнях дослідження та науковій новизні. У формулюванні назви підрозділу 2.1. подати термінологічне словосполучення «лінгводидактичні засади замість «лінгводидактичні передумови», оскільки перше повністю корелюється зі змістом підрозділу.

2. По-друге, в описі основних етапів дослідження пропущено контрольний етап педагогічного експерименту, хоча в третьому розділі дисертаційної роботи достатньо повно викладено його програму й проаналізовано результати.

3. По-третє, доцільно, на нашу думку, внести уточнення у формулювання одного зі складників наукової новизни – замість ужитого «удосконалено методи, прийоми, форми...», подати «доповнено інструментарій методів, прийомів, форм організації освітнього процесу», оскільки не йдеться про зміну їхнього функціонального діапазону.

Теоретичне й практичне значення отриманих результатів. Рецензована дисертаційна робота стала складником науково-дослідної роботи Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка «Нова стратегія професійної підготовки педагога в умовах євроінтеграції» (реєстраційний номер 0116U002963), результати дослідження активно впроваджувалися в закладах загальної середньої освіти: ТОВ «Фокус освіти» Печерського району в м. Києві (довідка №455 від 02.09.2020 р.), школа І-ІІІ ступенів №249 Деснянського району в м. Києві, (довідка №157 від 15.09.2021 р.), Бердянська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 16 з поглибленим вивченням іноземних мов Бердянської міської ради в Запорізькій області (довідка №02/82 від 19.03.2021 р.), КЗ СОР Глухівський

ліцей-інтернат з посиленою військово-фізичною підготовкою (довідка №157 від 24.05.2021 р.), Обласний науковий ліцей в м. Рівне Рівненської обласної ради (довідка №256/02-21 від 25.05.2021 р.).

Практичне значення дослідження у тому, що результати можуть слугувати методичним джерелом для вчителя-словесника у процесі формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею, у системі лінгводидактичної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти. Основні його теоретичні положення, висновки й рекомендації можуть бути використані для вдосконалення змісту програм, підручників для закладів загальної середньої освіти, у шкільній практиці роботи вчителя-словесника, у підготовці спецкурсів та спецсеінарів для студентів педагогічних закладів вищої освіти.

Повнота викладення матеріалів у публікації положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні положення дисертації відображено у 10 одноосібних публікаціях, з них: 1 стаття у періодичному науковому виданні іншої держави, яка входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу, 6 статей у наукових фахових виданнях України з присвоєнням категорії «Б», 4 – у яких додатково відображені результати роботи.

**Публікація в періодичному науковому виданні іншої держави,
яка входять до Організації економічного співробітництва та розвитку
та/або Європейського Союзу**

1. Ohar Y.V. Linguodidactic features of formation grammatically normative speaking of lyceum students on a personally oriented approach. *Sciences of Europe*. Praha, Czech Republic. 2019. №44. Vol.3. P. 29–34. ISSN 3162-2364

**Публікації у виданнях, включених до переліку наукових фахових
видань України з присвоєнням категорії «Б»**

1. Огарь Ю.В. Навчальна ситуація як засіб реалізації особистісно орієнтованого підходу до навчання української мови учнів 10–11 класів. *Інноваційна педагогіка*. 2018. Вип.1. №7. С. 106–110. ISSN 2311-5491.

2. Огарь Ю.В. Особистісно орієнтоване навчання як засіб саморозвитку учня в умовах нової української школи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Збірник наукових праць. М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. №67. С. 187–192. ISSN 2311-5491.

3. Огарь Ю.В. Система особистісно орієнтованих завдань у процесі навчання граматики української мови в закладах загальної середньої освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Збірник наукових праць. М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. 2019. №70. С. 175–180. ISSN 2311-5491.

4. Огарь Ю.В. Реалізація особистісно орієнтованого підходу в підручниках української мови для учнів 10-11 класів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр.* [редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ. 2019. Вип. 66. Т. 1. С.113–118. ISSN 1992-5786.

5. Огарь Ю.В. Психолого-педагогічні особливості формування мовної особистості старшокласника у процесі навчання граматики на засадах особистісно орієнтованого підходу. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 21. №7. С. 38–42. ISSN 2663-6085.

Публікації, у яких додатково відображені результати дослідження

1. Огарь Ю.В. Навчання української мови учнів 10-11 класів на засадах особистісно орієнтованого підходу: особистісно-мотиваційний принцип. *Теорія і практика освіти в сучасному світі: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Дніпро, 30-31 березня 2018 року). Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2018. С. 27–31. ISBN 978-617-7640-09-6.

2. Огарь Ю.В. Сутність поняття «Особистісно орієнтований підхід» до навчання української мови учнів в закладах загальної середньої освіти.

Педагогіка в системі гуманітарного знання: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 19-20 жовтня 2018 року). Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 39–42. ISBN 978-617-7640-29-4.

3. Огарь Ю.В. Використання інноваційних методів навчання у процесі формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу. *Проблеми реформування педагогічної науки та освіти*: матеріали II науково-практичної конференції (м. Ужгород, 14-15 лютого 2020 р.). Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 50–54. ISBN 978-966-992-018-8.

4. Огарь Ю.В. Аналіз граматичних помилок у мовленні учнів ліцею під час вивчення української мови в закладах загальної середньої освіти. *Naukowa myśl informacyjnej powieki – 2020: materiały XVI Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji (07–15 marca 2020 r.)* Przemyśl: Nauka i studia. 2020. Volume 4. P. 100–103. ISBN 978-966-8736-05-6.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць і результатів автоматизованої перевірки на відсутність плагіату встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст роботи не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

Апробація матеріалів дисертації здійснювалася шляхом їхнього оприлюднення на науково-практичних конференціях різного рівня: *міжнародних*: IV Міжнародна науково-практична конференція «Теорія і практика освіти в сучасному світі» (м. Дніпро, 30-31 березня 2018 року); IV Міжнародна науково-практична конференція «Теоретична і дидактична філологія: надбання, проблеми, перспективи розвитку» (м. Переяслав-Хмельницький, 4-5 жовтня 2018 року); VII Міжнародна наукова інтернет-конференція молодих учених «Мова і соціум: етнокультурний аспект» (м. Бердянськ, 18–19 жовтня); IV Міжнародна науково-практична конференція «Педагогіка в системі гуманітарного знання» (м. Запоріжжя, 19-20 жовтня 2018 року); XVI Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji, «Naukowa myśl informacyjnej powieki – 2020», (Przemyśl, 07–15 marca 2020 roku); *всеукраїнських*: I Всеукраїнська науково-практична

конференція «Актуальні проблеми літературознавства та мовознавства» (м. Київ, 08 грудня 2016 року); Всеукраїнський круглий стіл «Мовна особистість майбутнього вчителя-словесника в контексті неперервної педагогічної освіти» (м. Київ, 18 травня 2017 року); Всеукраїнська наукова конференція «Освітологія – 2017» (м. Київ, 18 травня 2017 року); I Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Формування мовної особистості інформаційної доби» (м. Київ, 30 травня 2017 року); Всеукраїнська науково-практична конференція «Лінгвістичний і лінгводидактичний дискурсивний простір: здобутки і перспективи» (м. Київ, 12-13 жовтня 2017 року); II Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми літературознавства та мовознавства» (м. Київ, 14 грудня 2017 року); Всеукраїнська науково-практична конференція «Психолого-педагогічний супровід професійного розвитку педагогічних працівників: стан і перспективи (м. Київ, 18 травня 2018 року, Київський університет імені Бориса Грінченка,); II Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Формування мовної особистості в умовах реалізації концепції Нової української школи» (м. Київ, 29 травня 2018 року); III Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми літературознавства та мовознавства» (м. Київ, 13 грудня 2018 року); III Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Розвиток мовної особистості педагога: лінгводидактичний та когнітивний аспекти» (м. Київ, 30 травня 2019 року); II Науково-практична конференція «Проблеми реформування педагогічної науки та освіти» (м. Ужгород, 14–15 лютого 2020 року).

Оцінка мови та стилю дисертації. Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та доступний для сприйняття. Робота написана науковим стилем мовлення, її структура відповідає алгоритму здійсненого автором дослідження. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам п. 10, 11 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від

06.03.2019 № 167 (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Ознайомившись із дисертацією Ю.В. Огарь «Формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу» і науковими публікаціями, у яких висвітлено основні наукові результати дослідження, а також взявши до уваги результати фахового семінару, вважаємо, що: дисертація, виконана Юлією Віталіївною Огарь на тему «Формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу», є самостійним науковим дослідженням актуальної проблеми, містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних і практичних завдань, пов'язаних із формуванням граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу та розробленням експериментальної методики.

У дисертації отримано нові науково обґрунтовані теоретичні й практичні результати. Її зміст відповідає визначеним темі й меті, поставлені наукові завдання розв'язано повністю, мети дослідження досягнуто. Основні положення дисертації містять елементи наукової новизни. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Наукові положення повністю обґрунтовано й апробовано на наукових конференціях різного статусу. У публікаціях здобувача відображено всі положення дисертації.

Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань і спеціальності, із якої вона подається до захисту. За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значущістю дисертація Ю.В. Огарь відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Юлією Віталіївною Огарь у повному обсязі виконано освітній та науковий складники підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти й накопичено теоретичні знання, уміння, навички та компетентності, достатні для розв'язання комплексних проблем у царині професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, опановано методологію наукової й педагогічної діяльності.

Рекомендація дисертації до захисту. Дисертація Юлії Віталіївни Огарь «Формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, характеризується повнотою викладу досліджуваного матеріалу й відповідає вимогам п. 10, 11 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 167 (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді для здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри української мови
Інституту філології
Київського університету
імені Бориса Грінченка

Л.М. Овсієнко

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, професор,
професор кафедри української мови
Інституту філології
Київського університету
імені Бориса Грінченка

О.В. Караман

